

Александра Д. Ракић¹
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Центар за проучавање језика и књижевности

ТУРСКИ СУФИКСИ У ЗОНИ ЗАМФИРОВОЈ СТЕВАНА СРЕМЦА²

Апстракт: *Предмет рада јесте анализа турских суфикса у делу Зона Замфирова са аспекта семантике и творбе речи, као и утврђивање који од ових суфикса је најфреквентнији и најпродуктивнији у делу. У раду су анализирани и груписани у семантичке категорије деривати са турским суфиксима -чија / -џија (-чи / -џи) -лија (-ли), -лук, -ана, -баша, -суз и -џик. Анализа корпуса показала је да су најфреквентнији и најпродуктивнији суфикси -чија / -џија (-чи / -џи) -лија (-ли) и -лук, за суфиксе -ана и -суз забележена су по два примера, док је за суфиксе -баша и -џик у корпусу забележен по један пример.*

Кључне речи: *творба речи, семантика, турцизми, турски суфикси, Зона Замфирова, Стеван Сремац.*

1. Уводне напомене

Предмет рада јесте анализа турских суфикса у делу *Зона Замфирова*³ Стевана Сремца. Основни циљ рада је анализа и опис деривата са турским суфиксима са аспекта семантике и творбе речи. Анализа пре свега подразумева ексцерпцију ових деривата са контекстима у којима се јављају у делу, потом њихово груписање према турском суфиксу који учествује у њиховом грађењу. У оквиру сваког суфикса, лексеме су класификоване у одређене семантичке категорије, на основу чега се може видети која су значења ових суфикса

¹ alexandra.savic.92@gmail.com

² Рад је написан у оквиру пројекта *Динамика структура савременог српског језика* (број 178014), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

³ Примери из дела навођени су према дигиталном издању, насталом као резултат пројекта *Антологија српске књижевности* Учитељског факултета Универзитета у Београду и компаније Microsoft. Оригинално издање дела налази се на Веб сајту www.ask.rs (Стеван Сремац, *Зона Замфирова*, 2009).

најфреквентнија. Класификација лексема извршена је према моделу који је дао Првослав Радић (2001) уз одступања која намеће природа грађе. Значење сваке лексеме проверено је у шестотомном *Речнику српскохрватскога књижевног језика* (РМС 1967–1976). Значења лексема које нису посведочене у РМС проверена су у лексикографском приручнику *Туризми у српскохрватском језику* А. Шкаљића (1966). Пошто је дело писано на дијалекту⁴, значење лексема проверавано је и у студији С. Петровић *Туризми у српском призренском говору* (2012) и дијалекатским речницима са говорних подручја најближих дијалекту на коме је роман писан: *Речнику говора јабланичког краја* Р. Жугић (2005) и *Речнику села Каменице код Ниша* В. Јовановића (2004). На овај начин утврђено је које од анализираних изведеница су у употреби у савременим говорима територијално блиским дијалекту Сремчевог романа. У случајевима када лексеме нису дефинисане према РМС, него према неком другом извору, то је наведено у фусноти. Такође, у фусноти је назначено које од ексцерпираних лексема су забележене у дијалекатским речницима Р. Жугић и В. Јовановића. У анализу су, поред првостепених деривата са овим суфиксима, укључени и другостепени деривати са домаћим суфиксима за грађење именица женског рода и присвојних придева. Поред лексема које су као готова образовања презете из турског језика⁵, анализиране су и тзв. хибридне речи, у чијој се основи налази домаћа реч или интернационализам, док је суфикс турског порекла.

На продор турцизама у српски језик знатно су утицале историјске околности: од контаката које су Словени по досељењу на Балкан остварили са туранским народима, до продора Османлија у средњу Европу у XIV веку и њихове владавине већим делом Балкана до почетка XX века. Услед структуралне супротстављености индоевропског (флективног) и алтајског (аглутинативног) језичког система, утицај турског језика на српски језик и остале балканословенске језике одражен је, пре свега, на лексичком и творбеном плану. Морфеме турског порекла, нарочито у XVII и XVIII веку, имале су знатан удео како у народним говорима, тако и у књижевности и писмености балканословенских

⁴ Тома (1998: 23–24) оправдава коришћење Сремчеве слике говора Ниша на прекретници између XIX и XX века у научном дијалектолошком раду чињеницом да писац припада реалистичком покрету, односно пишевом тежњом да верно прикаже средину, карактер и језик ликова. О дијалекатским особинама језика Сремчевих карактера писао је А. Пецо (1995: 247–265).

⁵ Иако су у питању изведенице, ове лексеме могу се посматрати и као немотивисани турцизми, пошто нису настале као резултат домаћих творбених процеса од осамостаљених турских суфикса (Đindić 2013: 115).

народа. Турцизми су, као део историјског наслеђа, временом постали значајна стилска средства српског језика (уп. Radić 2001: 7–11).

Интересовање за анализу турцизама у српском језику датира од Вуковог времена и објављивања *Српског рјечника* (1818). Питање турцизама у српском језику и данас је актуелно, што показује велики број радова чији је предмет анализа турцизама на свим језичким нивоима⁶. Најзначајнијим лексикографским приручником сматра се речник *Турцизми у српскохрватском језику* А. Шкаљића (1966). Значајан допринос проучавању турцизама у дијалектима представља студија С. Петровић *Турцизми у српском призренском говору*, објављена 2012. године.

За творбено-семантичку анализу деривата са турским суфиксима, која је предмет рада, од великог значаја је студија Првослава Радића *Турски суфикси у српском језику: са освртом на стање у македонском и бугарском* (2001). Централни део ове студије подељен је на два дела: први део посвећен је најпродуктивнијим турским суфиксима, *-чија / -ција, -лија, -лук, -ана* и *ситнијим појавама* (суфиксима *-ли, -баша, -и, -иле, -дар / тар, -суз, -цик*), док је у другом делу пажња усмерена на одређена творбена питања у вези са турским суфиксима: суфиксне деривате, хибридне речи, конкурентне суфиксе, формално-граматички статус изведеница са суфиксима *-чи(ја) / -ци(ја)* и *-ли(ја)*. Посебан одељак у оквиру централног дела студије представљају *Турски суфикси у Вуковом „Српском рјечнику“*. О турским суфиксима говори се у оквиру IV поглавља докторске дисертације *Турцизми у савременом српском књижевном језику (семантичко-деривациона анализа)* М. Ђинђић (2013). Ауторка се у дисертацији не бави анализом хибридних образовања, већ искључиво анализом образовања код којих и коренска морфема и суфикс воде порекло из турског језика. Појединачни суфикси турског порекла анализирани су у радовима П. Радића (1997; 1998; 1999), Б. Ђорића (1997), С. Радовић (2017). Анализом именица које се завршавају на *-ија*, М. Илић (2018) обухвата и образовања са суфиксима *-лија, -чија* и *-ција*. М. Николић (1996) укључује придеве са суфиксом *-ли* у непроменљиве придеве у српском језику.

⁶ Детаљан преглед литературе чији је предмет анализа турцизама у српском језику дала је Снежана Петровић (2012: 10–12).

2. Анализа корпуса

Турски језик као аглутинативни језик поседује велики број суфикса, који учествују у формирању врло продуктивних творбених модела. Првослав Радић (2001) као најпродуктивније наводи турске суфиксе *-чија* / *-чија*, *-лија*, *-лук* и *-ана*, које неки аутори уврштају у домаће суфиксе, будући да се јављају у адаптираном облику (уп. Клајн 2003: 218). Полазећи од претпоставке да су у језику Стевана Сремца ови суфикси продуктивни, класификацију лексема извршили смо према моделу који је дао П. Радић (2001) уз одступања која намеће природа грађе.

2. 1. Суфикс *-чија* / *-чија*. Деривате са суфиксом *-чија* / *-чија*⁷ П. Радић (2001: 19–22) дели у три семантичке категорије: изведенице које значе носиоца какве делатности, изведенице које значе особу са каквом доминантном особином и изведенице које значе особу са доминантном цртом припадања, потицања, учествовања у нечему.

Суфиксом *-чија* / *-чија*⁸ у турском језику се, најчешће од именичких основа, изводе именице у значењу носиоца какве делатности. Значење носиоца делатности има и највећи број лексема из нашег корпуса са овим суфиксом (*кујунџија* – *занатлија који израђује накит и друге предмете од злата и сребра*: „Злату ће се кујунџија наћи”... (106); *алвација*⁹ – *посластичар који прави и продаје алву*: До дућана Мана кујунџије (...) био је дућан алвације Амета. (31); *баштованџија* – *онај који се бави баштованством, баштован, пиљар*: Најраније се кренуше на рад баштованџије и дунђери, за њима занатлије и трговци иду и отварају дућане и износе мангале и мећу их на ивице тротоара да се ђумур боље разгори. (87); *ловџија*¹⁰ – *ловац*: Ама, како да се женим, да си ’раним и жену, кад сам, ете, ловџија, фукара? (120); *фењерџија* – *особа која пали и одржава улице фењере*: Краве се већ враћаху с паше, фењерџија општински већ пролази с мердевинама да пали фењере, а патролџије лепим редом пролазе главним

⁷ Торић (1997: 179–181) изведенице на *-чија* у Сремчевим делима дели према критеријуму потврђеност/непотврђеност у Шкаљићевом речнику у три групе: изведене речи за које се могу наћи одговарајуће потврде заједно са основинским речима, изведене речи од којих је код Шкаљића регистрована само основинска лексема и хибридне формације.

⁸ У турском језику, на основе које се завршавају безвучним консонантом додаје се суфикс са иницијалним *ч*-, а на основе које се завршавају вокалом или звучним консонантом додаје се суфикс са иницијалним *џ*- (Radić 2001: 17). Суфикс *-чија* дијалекатска је варијанта суфикса *-чија* (Клајн 2003: 208).

⁹ У РМС (1976: 709) забележен је облик *халвација*.

¹⁰ Јовановић (2004: 459) и Жутић (2005: 183) бележе варијанту са турским суфиксом *-чија*, док варијанта са домаћим суфиксом *-џи* код њих није забележена.

сокаком; (45); **патролција** – *стражар, члан патроле*: Краве се већ враћаху с паше, фењерица општински већ пролази с мердевинама да пали фењере, а патролције лепим редом пролазе главним сокаком; (45); **симиција**¹¹ – *пекар који пече и продаје симите, мале округле хлебове од белог брашна*: Иза њих пролазе симиције и пекари, слуге и слушкиње, и напослетку се креће полако и достојанствено чиновнички и господски свет. (87); **прстенција**¹² – *занатлија који израђује прстење*: Оној беоше прстенције и дугмеције, а ти си златар, јувелир један може да се викаш! (112); **дугмеција** – *занатлија који израђује и продаје дугмад*: Оној беоше прстенције и дугмеције, а ти си златар, јувелир један може да се викаш! (112); **кондурција**¹³ – *занатлија који прави обућу, обућар*: [К]ад му купи' једне путине код Вана кондурције, таг топрв запази' што ће имам муку с њег повише него што татко ми имаше, ете, сас мене! (26); **калтагција**¹⁴ – *израђивач дрвених седала*: (...) у Јордана Калтагције дом што си процафте девојченце, ете, оно Тимче... (20)).

У ову семантичку категорију укључују се и изведенице у значењу вршиоца радње без неког професионалног обележја (**наводација**¹⁵ – *посредник при склапању брака*: Теб' ти кеф и мило и наводација си за онога зевзекa чорбаци-Јордановог, оног Манулаћа... за њег' ти мило... (63)).

У корпусу су забележени и примери именица које означавају особе са неком доминантном особином, и то: особа са карактерном особином, својством, склоношћу (**комарција**¹⁶ – *хазардер, коцкар*: Веће – цимпир, коцкарин, комарција, ловција и бињеција и џамбасин; скита се поваздан-дан с пушку по Лојзе – како пољак ели пударин; (67)).

Периферним примерима ове семантичке поткатегије могу се сматрати примери код којих својство односно склоност не представља сталну особину њиховог носиоца, већ се ради о привременом својству условљеном ситуацијом у којој се њен носилац налази (**сефтеција** – *'први купац'*: Сутрадан, у понедеоник, кад се на сефте и на сефтецију много полагае, бану у Манин дућан

¹¹ Код В. Јовановића (2004: 302) ова лексема има пејоративно значење *'неуредан човек'*.

¹² Лексема је забележена у речнику Р. Жутић (2005: 315).

¹³ Уп. **кондура** (Петровић 2012: 186; Јовановић 2004: 446); **kundura** (Škaljić 1966: 425).

¹⁴ У РМС (1967) није забележена ова лексема, нити мотивна реч од које је изведена. Уп. **kaltak** *'tatarsko drveno sedlo; drveni kostur sedla'* (Škaljić 1966: 389).

¹⁵ Код Р. Жутић (2005: 208) забележен је облик **наводација**.

¹⁶ Лексема није забележена у РМС (1967). Дефинисана је према Шкалаић (1966: 413). Код С. Петровић (2012: 185) забележена је варијанта **коморција**, изведена од лексеме **комор** *'коцкање у новац'*.

нико други него баш сама главом тетка Дока. (66); **муштулугџија**¹⁷ – *особа која прва јави радосну вест*: Ете, црна сам ти муштулугџија, Ташано! (93)). У ову семантичку категорију укључују се и деривати који означавају особу са умењем, вештином (**бињџија** – *'добар коњаник'*: Веће – цимпир, коцкарин, комарџија, ловџија и бињџија и џамбасин; скита се поваздан-дан с пушку по Лојзе – како пољак ели пударин; (67)), али и особу са одређеним друштвено-економским положајем: (**чивџија** – *сељак беземљаш, кмет на агинској или беговској земљи*: Куд су његове куће, дућани; куде су му чаири, чифлаци и чивџије? (36); **чорбација** – *имућнији чаршијски човек, господин, газда*: Зона је била кћи чувеног чорбаци-Замфира, богатог и уваженог чорбације, силног негда чорбације. (4)).

Поред наведених семантичких категорија, овим суфиксом граде се и именице које означавају особе са доминантном цртом припадања, потицања (уп. Radić 2001: 21–22). У нашем корпусу забележена је једна именска лексема, која би се могла укључити у ову семантичку категорију (**јабанџија** – *'странац, туђинац'*: Све ни, бре брате, батисаше јабанџије!... (25)).

Код неких лексема тешко је утврдити којој семантичкој категорији припадају, услед преплитања њихових значења (уп. Radić 2011: 22). На пример, лексема *ловџија* може означавати носиоца делатности (*ловац*), али и особу са одређеном склоношћу (*који воли лов*). Лексемом *патролџија* може се означити носилац делатности (*стражар*), али истовремено и припадник организоване групе људи, службе (*члан патроле*).

Лексеме деривиране суфиксом *-џија* могу учествовати у процесу даље деривације. У нашем корпусу забележени су другостепени и трећестепени дериват, који су добијени додавањем суфикса *-ка*, којим се у значење лексеме уноси семантичка компонента *'женско'* (**амамџика**¹⁸ – *управитељка јавног купатила*: Познава се са све ме'анџике, амамџике и старе буле, викају га и цигански конзул... (82); **ме'анџика** – *власница механе, механџијина жена*: Познава се са све ме'анџике, амамџике и старе буле, викају га и цигански конзул... (82)). Посведочени су и секундарни деривати са домаћим суфиксом *-ски*, којим су од именица добијени адјективи са значењем припадања одређеној породици¹⁹

¹⁷ Пошто се лексема *муштулук* јавља и у значењу *'награда оном који први донесе, јави радосну вест, добар глас'* (RMS 1969: 477), лексема *муштулугџија* може се уврстити у категорију изведеница са значењем вршиоца радње без професионалног обележја, с обзиром на чињеницу да постоји накнада за вршење те радње.

¹⁸ У РМС (1976: 711) забележен је облик *хамамџи(ј)ка*.

¹⁹ Женска деца у *Зони Замфировој* именују се по надимку рода, који може бити мотивисан делатношћу (*Кубеџијско*) или носити ознаку идентификације од локалитета (*Чешименџијско*) (уп. Bogdanović 1997: 80).

(Кубецијски, Чешменцијски: Споменуше Дику Грнчарску, Ленче Кубецијско, Доне Чешменцијско и Зоне Ставрино и Јоне Мамино. (20)), или адјективи који се односе на оно што је означено коренском морфемом (папуцијски – који се односи на папуције, занатлије које израђују папуче: Ту поседају на оне сељачке, грубо одељане и склепане треножне столичице, налик на папуцијске, па поваздан пеку и срчу кафу, или једу печене семенке од бундеве или кокице од кукуруза и, онако раскомоћене, само у јелечићима и шалварарама, слушају новости из комшилука, махале и града; (6); мезуцијски²⁰ – који се односи на мезуције: Не могу, рече; трупам, рече, сас оне пуне потковице, како стари мезуцијски, рече, коњ! (27); чорбацијски – који се односи на чорбације: Кујна је по правилу увек мало подаље од одаја једне такве чорбацијске куће да се не би осећао задах од готовљених јела. (6); кантарцијски – који се односи на кантарције, занатлије које праве и поправљају ваге: И чорбацијски, бре брате, син отиде си, те је саг кантарцијски санким чиновник – сас двеста гроша мисечно!... (29)).

Краћа, изворнија форма овог суфикса *-ци / -чи* очувана је у малом броју „архаичних и творбено углавном непрозирних облика” (Radić 2001: 17). У српском језику турски суфикс *-ци / -чи* формално се усложио тако што је финални део речи добио сегмент *-ја*. На тај начин позајмљенице са овим суфиксом уклопиле су се у парадигму именица типа судија (уп. Ћorić 1997: 178; Ћorić 2008: 63). У нашем корпусу, забележена је само једна лексема са овим суфиксом, у значењу титуле, односно друштвеног статуса (чорбаци-: в. чорбација: Дуго се још причало каква је сила био чорбаци-Замфир: такве силе и таквог господства нема више! (4)). Краћа варијанта лексеме (чорбаци-) јавља се искључиво као квалификатор уз властита имена (чорбаци-Замфир (5); чорбаци-Таско (25); чорбаци-Петраки (26); чорбаци-Јордан (52)...), док се пуни облик лексеме (чорбација) употребљава самостално. Ако пођемо од претпоставке да синтагма са цртицом представља акценатску целину „те да је први део, одредница, без свога акцента, онда ћемо доћи до закључка да у таквим околностима тај део бива непромењив, тј. има номинативни облик” (Marković 1997: 90). Ову претпоставку потврђује и корпус, у коме је лекема чорбаци- увек у истом облику, док је лексема чорбација променљива (чорбације (4); чорбацијо (7)...).

Иако су у корпусу забележени примери за све три семантичке категорије у које Радић (2001) групише образовања са суфиксом *-ција / -чија*, највећи број примера чине деривати којима се означава носилац делатности. Забележени су

²⁰ Према мезилција *‘мезилски поштар’* (РМС 1969: 333); *menzildžija, mezildžija, mezuldžija* *‘tatar – poštar koji je prenosio poštu na konju’* (Škaljić 1966: 458).

и другостепени и трећестепени деривати добијени додавањем домаћих суфикса на изведенице са суфиксом *-џија*. Краћа форма овог суфикса забележена је у једној лексеми (**чорбаци-**).

2. 2. Суфикс *-лија*. У турском језику суфиксом *-лија* граде се изведенице од именичких основа. П. Радић (2001: 35–39) деривате са овим суфиксом групише у четири семантичке категорије: изведенице које значе особу са израженом духовном или психичком особином, изведенице у значењу особе која се карактерише каквим спољним квалитетом, изведенице које значе особу са особином потицања, припадања неком насељу, области и изведенице које значе вршиоца радње.

У прву семантичку категорију деривата са суфиксом *-лија* увршћене су именице које означавају особе са израженом духовном или психичком особином (**мераклија** – *'онај који уме да ужива у нечему, љубитељ'*: Можда зато што је био човек мераклија и волео песму. (7)). У ову семантичку категорију укључују се и деривати који означавају особе са унутарњим својством које је у вези са одређеном невештином, неспособношћу (**буцаклија**²¹ – *онај који без спреме врши неки стручни посао*: Исправку му је написао баш онај исти адвокат буцаклија који је и непријатељу његовом написао напад на њега!... (16)).

У другу семантичку категорију укључене су изведенице које означавају особу са особином потицања, припадања неком насељу, области: (**чаршилија** – *човек из чаршије, пословног, трговачког дела града*: Чорбацијске куће много су, и наш Мане – један си је помеђу момци и трговци и чаршилије!... (56)).

Суфиксом *-лија* граде се и супстантивне лексеме у значењу вршиоца радње (**занатлија** – *онај који се бави неким занатим, који је од струке*: Најраније се кренуше на рад баштованције и дунђери, за њима занатлије и трговци иду и отварају дућане и износе мангале и међу их на ивице тротоара да се ђумур боље разгори. (87)).

Иако се деривати са суфиксом *-лија* готово искључиво односе на људска бића (Radić 2001: 39), у нашем корпусу забележен је и пример у коме се изведеница са овим суфиксом јавља у значењу предмета (**памуклија** – *одевни предмет за горњи део тела израђен од памука*: Сва чаршија гледа за њом, и мимопролазећи и они што седе по ћепенцима и шију фустане и памуклије; (9)).

Анализирајући деривате са суфиксом *-лија*, Радић (2001: 46–62) посебну пажњу посвећује анализи овог суфикса у грађењу имена становника од имена места или области. У нашем корпусу нису посведочени првостепени дери-

²¹ У РСМ (1967: 47) синтагма *буцаклијски адвокат* синонимна је синтагми *дрвени адвокат* и њоме се означава *'онај који се бесправно бави адвокатским пословима'*.

вати са овим суфиксом. Међутим, забележена су два другостепена деривата изведена домаћим суфиксима: додавањем множинског облика суфикса *-ка* на лексему деривирану суфиксом *-лија* у значење имена становника унета је семантичка компонента 'женско' (**Стамболијке**²² – *становнице Истамбула: Мори, у пашине сараје, па би искочиле и там' помеђу три тесте Ђурђијанке и Стамболијке потакве; (21)*), а додавањем суфикса *-ски* на лексему са значењем имена становника добијен је придев који се односи на именованог становника (**нишлијски** – *који се односи на Нишлије: Јок, чорбацијо, девојку си искам!... „Мираз“... нишлијски мираз! (113)*).

Поред лексема изведених од имена становника, у корпусу је посведочен и другостепени дериват добијен додавањем домаћег суфикса *-ски* на лексему деривирану суфиксом *-лија*, чија коренска морфема означава својство, односно склоност (**ашиклијски**²³ – *који се односи на ашиклије: А што је Мане напослетку изишао чак и као главни јунак, то је била – поред већ познате карактерне црте Зонине – природна и логична последица још и карактера његовог, и ашиклијске, тако да кажем, тактике његове, – као што ће се већ све то лепо, јасно и очигледно доцније из пажљивог читања увидети. (31)*).

Изворна форма суфикса *-лија*, суфикс *-ли* присутан је у неким народним говорима. Изведенице са овим суфиксом најчешће представљају морфолошки неадаптиране придеве (уп. Николић 1996: 36). Суфиксом *-ли* у нашем корпусу изведени су непроменљиви придеви са значењем одређене особине, својства (**срмали-**: *који је од сребра, који је сребрне боје: Калфа Коте довршује неку срмали-муштиклу (...)* (2); **седефли-**: *који је од седефа, који је као седеф (сјајан): [Т] у се чешља и пресвлади по неколико пута преко дана, или извади своје џепно огледалце (које је на поклопцу једне седефли-кутије, која јој служи још и као нека мала „шпаркаса“), па се дуго огледа у њему и прћи своје румене уснице и мали носић. (35); **гајтанли-**: *који је украшен памучном или свиленом врпцом: [И] спрсио се, па силно заплете ногама, а на ногама му празничне гајтанли-чакшире и око паса траболос-појас... (77); **ракли-**²⁴: *мирисни, миришљав (о сапуну): Твоје руке – ракли-сапун, твоје очи – два кладенца, Твоје лице – јасно слун-***

²² У РМС није забележена ова лексема, већ се у истом значењу јављају лексеме **Стамболикиња** и **Стамбулкиња** (1973: 993).

²³ Значење лексеме изведено је према **ашиклија** 'љубавник, драги; љубавница, драга' (RMS 1967: 8); **ашиклија** 'љубавник, миљеник, љубавница, драгана; онај (или она) који воли ашиковати' (Škaljić 1966: 103). Код С. Петровић (2012: 57) значење 'драган, љубавник' има лексема **ашик**.

²⁴ У РМС овај придев није дефинисан засебно, већ са лексемом уз коју је забележен и у корпусу (RMS 1973: 398): **ракли-сапун, раки-сапун** 'врста мирисавог сапуна (који се за време турске владавине увозио са Истока)'. Исти случај је и са Шкаљићевим речником (1966: 384): **raki-safun, raki-sapun, iraki-safun** 'vrsta mirišljavog sapuna koji se za vrijeme turske vladavine uvozio sa Istoka'.

це!... (14)). У корпусу су придеви изведени суфиксом *-ли* забележени само у полусложеницама.

Од четири семантичке категорије у које Радић (2001) групише лексеме са суфиксом *-лија*, у нашем корпусу забележени су примери за три категорије: примери изведеница које значе особу са израженом духовном или психичком особином и по један пример за категорије лексема које означавају особу са особином потицања, припадања неком насељу и лексема са значењем вршиоца радње. Нису посведочени првостепени деривати са овим суфиксом за грађење имена становника, већ само другостепени деривати изведени домаћим суфиксима. У непроменљивим придевима забележен је суфикс *-ли*.

2. 3. Суфикс -лук. Суфиксом *-лук* у турском језику граде се супстантивне изведенице, које Радић (2001: 64–69) групише у четири семантичке категорије: изведенице апстрактног значења, изведенице које означавају простор, изведенице које значе збир особа и изведенице у значењу предмета.

Највећи број деривата са суфиксом *-лук*²⁵ у нашем корпусу представљају лексеме са апстрактним значењем. Ово значење најчешће се испољава као особина, својство у ширем смислу (*несташлук* – *понашање, поступци онога ко је несташан*: [И] то је ваљда једини несташлук и ђаволство из Манулаћеве младости, која се обично бујном и бурном зове. (53); *јавашлук* – *немарност, неодговорност*: И лута на невештину и јавашлук Манин, крене се одмах из тих стопа Мани у дућан. (58); *муфталук*²⁶ – *својство онога што је бесплатно*: Чорбаци-Замфир има куће, дућане, чифлуке и винограде, а господин начелник, јопета, није с раскида за какав добар крканлук па још кад је и муфталук, – па се то некако сложи, ујдуреше му се то некако... (103); *ешекл'к*²⁷ – *глупост, будалаштина*: Ешекл'к напраји. Изгуби си р'з и трговачки чес'!... (29); *угурсузл'к*²⁸ – *неваљалство, безобразлук*: Хо, мајка му стара, и тој треба, викам, да је ники угурсузл'к!... (27); *резил'к*²⁹ – *'срамота, брука'*: Што си напраји цумбус

²⁵ У неким лексемама из корпуса забележена је дијалекатска варијанта овог суфикса (*л'к*). Сремац знаком за редукцију слогова бележи полугласник (уп. Тома 1997: 12; Ресо 1995: 253–254).

²⁶ Уп. *мувте* 'бесплатно, без накнаде, бадава, на лак начин' (Јовановић 2004: 473).

²⁷ Именица се у корпусу јавља у пренесеном значењу. Изведена је од лексеме *ешек* са значењем 'магарац' (РМС 1967: 865; Шкаљић 1996: 271). Код Шкаљића (1966: 272) лексема *ешеклук* је дефинисана као 'тагарџина, глупост', док Петровић (2012: 137) *ешеклук* дефинише као 'магараџи посао'. Код Радића (2001: 64) лексема је дефинисана као 'будалаштина, глупост'.

²⁸ Лексема је другостепени дериват, настао додавањем турског суфикса *-лук* на изведеницу са турским суфиксом *-суз*. Јовановић (2004: 343) бележи варијанту *угурсузлук*.

²⁹ У *Зони Замфировој* посведочена је још једна дијалекатска варијанта ове именице – *резилак* (Срам да ме изде; ем што сам сал комшика, па иска срам и резилак да ме изде! (15)). Фонема *а* у суфиксу може бити резултат вокализације полугласника, до које може доћи у условима када

и резил'к! (64); **чапкунлук**: *обешењааштво, нешташлук*: (...) рекну кад Манча прође крај њих, па се од силна чапкунлука ломи кад иде, а накривио фес на једно око. (11)). На периферији ове семантичке категорије налази се лексема *султанлук* (**султанл'к**³⁰: Бећарл'к циби султанл'к олмаз, рече, и тол'ко! (20)), код које се семантичка компонента својства комбинује са значењем државно-административног звања (уп. Radić 2001: 67).

Одређени примери из ове семантичке категорије имају појачану семантичку компоненту радње, дејства или су у питању глаголске именице: (**севдалук** – *љубавна чезња*: (...) колико је пута кад она прође, од севдалука треснуо по дивно израђеној табакери од чисте срме и слубио је кад прође Зона Замфирова! (9); **рахатлук** – *мир, безбрижност*: Иако су мало грамзиви за парама, али они воле и рахатлук, и време им није новац; (83); **бећарл'к** – *бећарски живот, момковање*: Бећарл'к циби султанл'к олмаз, рече, и тол'ко! (20); **сургунл'к**³¹ – *изгнанство, прогонство*: У сургунл'к!... Нек' знаје и запанти, куче, што је чорбацијска кућа... (68); **гурбетл'к** – *скитња, потуцање по туђини*: Остави си човек и татка, и мајку, и дућан, и трговину, па си фати пут сас Цигани у гурбетл'к... (29); **крканлук** – *неумерено једење, ждерање*: Пролазе мамурни практиканти и полицијски писари вечно промукла гласа, можда од издавања усмених наредба, а још више од силних (како се они лепо изражавају) „крканлука”; (87); **хацилук** – *ходочашће на света места, Меку или Јерусалим*: У свакој одаји по једно скупочено сребрно кандило гори уочи недеље и празника пред иконом из Русије, која је сва сребром опточена, а три кандила горе пред оном највећом иконом из Јерусалима што ју је донео још некад отац Замфиров кад је био на хацилуку, куд је повео и свог десетогодишњег сина Замфира, који се данас стога зове још и хаци Замфир. (8)).

Другој семантичкој категорији припадају деривати који означавају место, простор. У нашем корпусу забележена је само једна лексема са овим значењем (**чифлук**³² – *феудални посед*: Његови виногради и чифлуци многобројни су, и ко би их могао изређати! (5)).

је слог у коме се налази полугласник неакцентован, пред акцентом или иза њега (Belić 1905: 78–79). Тома (1998: 50) наглашава да је реализација *a* (или *a'*) од првобитног *ь* честа појава у говору села у околини Ниша. У речницима В. Јовановића (2004: 602) и Р. Жугић (2005: 340) забележена је дијалекатска варијанта лексеме – **резил'к**.

³⁰ У РСМ (1976: 78) посведочено је друго значење, еквивалентно значењу лексеме *султанат* 'земља над којом влада султан'.

³¹ Лексема је дефинисана према Шкалаћ (1966: 575). У РСМ ова лексема није посведочена, већ се са истим значењем јавља лексема *сургун* (RMS 1976: 99).

³² У Жугић (2005: 440) забележен је микротопоним **Чивл'к** у значењу 'њива'.

У трећу семантичку категорију укључене су изведенице које значе збир особа (**комшилук** – *збир суседа*: Зато, хтео не хтео, мора да се жени јер га све гони – и комшилук, и чаршија, и кућа, и родбина. (17)). Овој семантичкој категорији могла би се прикључити и лексема *домазлук* (**домазлук**³³ – *домаће животиње у нечијем поседу, стока која се чува за приплод*: [3]атим му спомену Тимку Јордана Калтагије, похвали је како је здрава, – „како мечка”, рече Јевда – како лепо тка и води сав домазлук; (23)).

Последњу семантичку категорију чине изведенице у значењу предмета (**миндерлук** – *сећија са јастуцима напуњеним сламом или вуном, диван, софа*: Дуго је седела тако на миндерлуку у једном ћошку од собе и мислила. (24); **бошчалук**³⁴ – *дар којим се наизменично дарују младенци на венчању, рубље увијено у мараму, бошчу*: Саг младожење, ете, спремају бошчалук, а девојке јок!... (28); **цигарлук** – *муштикла*: (...) наставља хаџи-Замфир разгледајући цигарлук о коме је реч – ништо саг батисала: спаде гу прстен, и срма се покидала, па и не прилега веће на мушљуку. (111)).

У корпусу су забележени примери за све четири семантичке категорије са суфиксом *-лук* које наводи Радић (2001). Највећи број забележених примера чине апстрактне именице.

2. 4. Мање продуктивни суфикси. За лексема са суфиксима *-ана* и *-суз* забележена су по два примера у корпусу, док је за суфиксе *-баша* и *-џик* забележен по један пример.

2. 4. 1. Суфикс -ана. Суфикс *-ана* води порекло од персијске речи *hanē* (кућа), па већина деривата са овим суфиксом има значење места. П. Радић дели изведенице са овим суфиксом у две семантичке категорије: изведенице у значењу места са одређеном наменом и изведенице које значе предмет, уређај или машину, средство са одређеном наменом (уп. Radić 2001: 79–84). Иако Радић (2001) уврштаје овај суфикс у најпродуктивније турске суфиксе, у нашем корпусу забележена је само једна лексема која представља услужно-трговински објекат: (**кафана** – *гостионица, крчма*: „Немате ништа; плаћено је”, а кад овај зачуђено гледа по кафани и погледом као пита, види тек неког где одмахује руком, а то му значи: „Не питај! (84)). Иако се очекује, лексема **механа** није

³³ Дефинисано према Шкаљић (1966: 223); Петровић (2012: 121); Жутић (2005: 73); Јовановић (2004: 383). Овом лексемом означава се и 'домаћинство, домаће господарство' (RMS 1967: 728). Код В. Јовановића (2004: 383) забележене су две дијалекатске варијанте ове лексема (**домьзльк**, **домазльк**), а код Р. Жутић (2005: 73) дијалекатска варијанта **домазльк**.

³⁴ Код Р. Жутић (2005: 16, 24) забележене су дијалекатске варијанте ове лексема (**башчельк**, **бошчельк**) у истом значењу као и лексема **бошча**.

забележена у корпусу, али је посведочен трећестепени дериват са истом коренском морфемом (ме'анџика).

2. 4. 2. Суфикс *-баша*. Суфикс *-баша* представља српску адаптацију турске морфеме *baş*³⁵ са значењем *главни, челни* (уп. Radić 2001: 99), стога се јавља у категорији деривата са значењем главног, истакнутог вршиоца радње. У нашем корпусу посведочна је једна лексема са овим суфиксом (*бимбаша – војни заповедник над хиљаду војника у некадашњој турској војсци*: [П]о дуварима оружје скупоцено, поклон од паша и бимбаша. (8)).

2. 4. 3. Суфикс *-суз*. Суфикс *-суз* најчешће се везује за именичке основе, а означава одсуство онога што је исказано у основи (уп. Radić 2001: 105), што потврђује и пример из нашег корпуса (*баксуз*³⁶ – *човек зле среће, несрећник*: Зато се прве недеље по подне крену тетка Уранија (јер је од тетка-Таске, која је иначе свршавала такве ствари, одузето свако пуномоћје, пошто је била оглашена за баксуза) да она покуша да раскриви и ослободи Манулаћеве старије и да им сама понуди и опомене их и да им миг за прошевину. (105)). Овај суфикс забележен је и у лексеми *угурсуз* 'к.

2. 4. 4. Суфикс *-џик*. У турском језику суфикс *-џик* уноси у значење лексеме деминутивно-хипокористичку семантичку компоненту (уп. Radić 2001: 106–107; Клајн 2003: 208). Изведенице са овим суфиксом преузете су из турског језика као готова образовања. У нашем корпусу забележен је један пример деривата са овим суфиксом (*капиџик*³⁷ – *мала врата која воде на улици или у суседно двориште*: Иза куће је пространа авлија, а иза ове дубока башта с капиџиком у црквену порту, кроз који капиџик пролазе чорбаци-Замфирови у цркву на јутрење и на краће молитве. (6)).

У Зони Замфировој суфикси *-ана*, *-баша*, *-суз* и *-џик* слабо су продуктивни: за суфиксе *-ана* и *-суз* забележена су по два примера, а за суфиксе *-баша* и *-џик* по један пример.

3. Дискусија

На основу спроведене анализе може се закључити да је у делу најпродуктивнији суфикс *-џија*. У нашем корпусу су забележени примери за све три семантичке категорије у које Радић (2001) групише образовања са овим суфиксом: изведенице са значењем носиоца делатности (*кујунџија, алвација*), изведенице

³⁵ Клајн (2003) не сврстава *-баша* у суфиксе.

³⁶ Код В. Јовановића (2004: 343) забележено је значење 'својеглав човек, онај који се свему и без разлога одупире'.

³⁷ Лексема је забележена у Жугић (2005: 152).

које означавају особу са неком доминантном особином (**комарџија**, **бињџија**) и именице које означавају особе са доминантном цртом припадања, потицања (**јабанџија**). Највећи број примера чине деривати којима се означава носилац делатности. У корпусу су забележени и примери именица који нису посведочени код Радића – код којих својство односно склоност не представља сталну особину њиховог носиоца, већ се ради о привременом својству условљеном ситуацијом у којој се њен носилац налази (**сефџеџија**, **муштулугџија**). Корпус показује да превагу има аломорф **-џија**, док је варијанта **-чија** посведочена само у једној лексеми (**чивчија**). Забележени су и другостепени и трећестепени деривати, добијени додавањем домаћих суфикса (**-ка**, **-ски**) на деривате са суфиксом **-џија** (**амамџика**, **папуџијски**). Краћа форма овог суфикса забележена је у једној лексеми (**чорбаци-**).

Суфикс **-лија** у роману је мање продуктиван и фреквентан од суфикса **-џија** и **-лук**. Од четири семантичке категорије у које Радић (2001) групише лексеми са овим суфиксом, у нашем корпусу забележени су примери за три категорије: изведенице које значе особу са израженом духовном или психичком особином (**мераклија**, **буџаклија**) и по један пример за категорије лексеми које означавају особу са особином потицања, припадања неком насељу (**чаршилија**) и лексеми са значењем вршиоца радње (**занатлија**). Примери за категорију изведеница у значењу особе која се карактерише неким спољним квалитетом нису забележени у корпусу. Нису посведочени ни првостепени деривати са овим суфиксом за грађење имена становника, већ само другостепени деривати изведени домаћим суфиксима (**Стамболијке**, **нишлијски**). Изворна форма овог суфикса, суфикс **-ли**, посведочен је у непроменљивим придевима са значењем одређене особине, својства (**срмали-**, **седефли-**).

У роману су забележени примери за све четири категорије изведеница са суфиксом **-лук** које наводи Радић (2001): изведенице апстрактног значења (**несташлук**, **угурсул'к**), изведенице које означавају простор (**чифлук**), изведенице које значе збир особа (**комшилук**) и изведенице у значењу предмета (**миндерлук**, **цигарлук**). Највећи број забележених примера чине апстрактне именице.

Слабо продуктивни у роману су суфикси **-баша** и **-џик**, за које је забележен по један пример (**бимбаша**; **капиџик**) и суфикси **-ана** и **-суз**, за које су забележена по два примера (**кафана**, **ме'анџика**; **баксуз**, **угурсул'к**).

4. Закључак

Анализа корпуса показала је да су у Сремчево време турски суфикси били продуктивни. У раду је анализирано и дефинисано шездесет и пет деривата са суфиксима турског порекла. Највећи број ексцерпираних лексема чине изведенице код којих су и коренска морфема и суфикс турског порекла. Пошто су ове изведенице добијене у резултату творбених процеса у турском језику, могу се посматрати и као немотивисани турцизми. Са друге стране, у корпусу је забележено девет лексема које представљају хибридне творевине, код којих је суфикс турског порекла, а у корену се налази домаћа реч (**крканлук**, **ловција**, **наводација**, **несташлук**, **прстенција**), реч арапског порекла (**комарција**, **ракли**, **рахатлук**) или реч француског порекла (**патролција**). Хибридна образовања са домаћом речју у корену указују на продуктивност суфикса *-џија* и *-лук* након њиховог осамостаљивања. За нека хибридна образовања постоје конкурентне лексеме са домаћим суфиксом (**крканлук** – **крканција**, **кркање**; **ловција** – **ловац**; **несташлук** – **несташтво**; **патролција** – **патролац**). Неке од анализираних лексема забележене су у речницима дијалеката територијално блиских дијалекту Сремчевог романа. Код В. Јовановића (2004) забележено је седам лексема: **баксуз** (уз промену значења), **домазлук** (дијалекатске варијанте **домъзљк**, **домазљк**), **комшилук**, **ловција**, **резил'к** (**резилљк**), **симиџија** (уз промену значења) и **угурсузл'к** (**угурсузљк**). Код Р. Жутић (2005) забележено је осам лексема: **бошчалук** (дијалекатске варијанте **башчелљк**, **бошчелљк** са променом у значењу), **домазлук** (дијалекатска варијанта **домазљк**), **капиџик**, **ловција**, **наводација** (облик **навадоџија**), **прстенција**, **резил'к** (**резилљк**) и **чифлук** (**Чивљк**). Присуство ових лексема у савременим дијалекатским речницима указује на заступљеност и продуктивност суфикса *-џија* и *-лук* у призренско-тимочкој дијалекатској зони.

Од четири турска суфикса које П. Радић (2001) истиче као најпродуктивније (*-џија* / *-џија*, *-лија*, *-лук* и *-ана*), два су изузетно продуктивна у Зони Замфировој (*-џија* и *-лук*). У нешто мањем броју образовања посведочен је суфикс *-лија*, док су са суфиксом *-ана* забележена само два деривата (**кафана**, **ме'анџика**). Од суфикса који су обрађени код Радића у оквиру поглавља *Ситније појаве* (Radić 2001: 95 – 107), у делу су посведочени суфикси *-ли*, *-баши*, *-суз* и *-џик*. Поред именица, које чине највећи проценат ексцерпираних лексема (педесет и две лексеме), у анализу је укључено и тринаест придева: један придев са суфиксом *-џи* (**чорбаџи-**), четири придева са суфиксом *-ли* (**гајтанли-**, **ракли-**, **седефли** и **срмали-**) и осам придева са домаћим суфиксом

-ски (ашиклијски, кантарцијски, Кубецијски, мезуцијски, нишлијски, папуцијски, Чешменцијски, чорбацијски).

Присуство великог броја деривата са турским суфиксима у *Зони Замфировој* указује на њихову заступљеност и продуктивност у говору Ниша у време када је роман писан. Савремени дијалекатски речници указују на очуваност лексема са суфиксима *-џија* и *-лук* у савременим призренско-тимочким говорима. Већина ових деривата припада стандардном језику, што потврђује њихова посведоченост у РМС. На продуктивност суфикса турског порекла у савременом српском језику, пре свега суфикса *-џија* и *-лук*, указују хибридна образовања, која су настала у резултату домаћих творбених процеса.

Литература

1. Белић, Александар (1905), „Дијалекти источне и јужне Србије: с две карте”, *СДЗб* књ. I, Београд: Државна штампарија краљевине Србије.
2. Богдановић, Недељко (1997), „Именослов Зоне Замфирове”, *Књижевно дело Стевана Сремца – ново читање: зборник радова са научне конференције одржане у Нишу 15. и 16. новембра 1996*, Ниш: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 79–83.
3. Ђинђић, Марија (2013), *Туризми у савременом српском књижевном језику (семантичко-деривациона анализа)*, докторска дисертација, <https://fedorabg.bg.ac.rs/fedora/get/o:9458/bdef:Content/get>, 30. 11. 2018.
4. Жугић, Радмила (2005), „Речник говора јабланичког краја”, *СДЗб* књ. LII, Београд: Институт за српски језик САНУ.
5. Илић, Мирјана (2018), „Именице на *-ија* у *Антропографском речнику југоисточне Србије* Недељка Богдановића”, *Исходишта*, 4, Ниш: Филозофски факултет, 99–107.
6. Јовановић, Властимир (2004), „Речник села Каменице код Ниша”, *СДЗб* књ. LI, Београд: Институт за српски језик САНУ, 313–688.
7. Клајн, Иван (2003), *Творба речи у савременом српском језику II: суфиксација и конверзија*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, Нови Сад: Матица српска, Београд: Институт за српски језик САНУ.
8. Марковић, Јордана (1997), „Функција и облици ословљавања у *Зони Замфировој*”, *Књижевно дело Стевана Сремца – ново читање: зборник радова са научне конференције одржане у Нишу 15. и 16. новембра 1996*, Ниш: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 85–92.
9. Николић, Мирослав (1996), „Непроменљиви придеви у српском језику”, *Наши језик*, књ. XXXI, св. 1/5, Београд: Институт за српски језик САНУ, 35–54.

10. Петровић, Снежана (2012), *Турцизми у српском призренском говору: на материјалу из рукописне збирке речи Димитрија Чемеркића*, Београд: Институт за српски језик САНУ.
11. Пецо, Асим (1995), „Стеван Сремац као дијалектолог”, *Јужнословенски филолог*, LI, Београд: Институт за српски језик САНУ, 247–265.
12. Радић, Првослав (1997), „О формално-граматичком статусу образовања на *-ци(ја)* и *-ли(ја)* у српском књижевном језику”, *Међународно граматице и речника у српском језику; Статус србистике у свету / 26. научни састанак слависта у Вукове дане*, Београд: Међународни славистички центар, Београд: Чигоја штампа, 353–364.
13. Радић, Првослав (1998), „Суфикс *-чија / -ција* у српском књижевном језику: стилско-семантички аспект”, *Наш језик*, књ. XXXII, св. 3/4, Београд: Институт за српски језик САНУ, 179–191.
14. Радић, Првослав (1999), „Суфикс *-лија* у грађењу имена становника од имена места или области”, *Јужнословенски филолог*, LV, Београд: Институт за српски језик САНУ, 47–66.
15. Радић, Првослав (2001), *Турски суфикси у српском језику: са освртом на стање у македонском и бугарском*, Београд: Институт за српски језик САНУ.
16. Радовић, Сања (2017), „Турски суфикс *-лук* у *Тимочком дијалекатском речнику*”, *Филолог – часопис за језик, књижевност и културу*, VIII, 16, Бања Лука: Филолошки факултет, 129–142.
17. РМС (1967–1976), *Речник српскохрватскога књижевног језика*, Нови Сад: Матица српска, Загреб: Матица хрватска.
18. Тома, Пол-Луј (1997), „Стеван Сремац као информатор социолингвисти и дијалектологу”, *Књижевно дело Стевана Сремаца – ново читање: зборник радова са научне конференције одржане у Нишу 15. и 16. новембра 1996*, Ниш: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 9–18.
19. Тома, Пол-Луј (1998), „Говори Ниша и околних села”, *СДЗб* књ. XLV, Београд: Институт за српски језик САНУ.
20. Ђорић, Божо (1997), „Изведенице на *-ција* у Сремчевим делима”, *Књижевно дело Стевана Сремаца – ново читање: зборник радова са научне конференције одржане у Нишу 15. и 16. новембра 1996*, Ниш: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 177–184.
21. Ђорић, Божо (2008), *Творба именица у српском језику*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
22. Шкаљић, Абдулах (1966), *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Sarajevo: Svjetlost.

Aleksandra D. Rakić
University of Kragujevac
Faculty of Philology and Arts
Research Centre for Linguistic and Literary Studies

TURKISH SUFFIXES IN STEVAN SREMAC'S *ZAMFIR'S ZONA*

Summary

The aim of this paper is to examine the usage of Turkish suffixes in Stevan Sremac's *Zamfir's Zona* and to show which suffixes are most frequent. Particular emphasis is laid on semantic categorisation of lexemes with Turkish suffixes *-cija* / *-dzija* (*-ci* / *-dzi*), *-lija* (*-li*), *-luk*, *-ana*, *-basa*, *-suz* and *-dzik*. On the basis of the analysis conducted, most frequent Turkish suffixes in this novel are *-cija* / *-dzija*, *-lija* and *-luk*. Suffixes *-ana* and *-suz* are detected twice, while suffixes *-basa* and *-dzik* are detected once.

Keywords: word-formation, semantics, turcisms, turkish suffixes.

References

1. Belić, Aleksandar (1905), „Dijalekti istočne i južne Srbije: s dve karte”, *SDZb* knj. I, Beograd: Državna štamparija kraljevine Srbije.
2. Bogdanović, Nedeljko (1997), „Imenoslov Zone Zamfirove”, *Književno delo Stevana Sremca – novo čitanje: zbornik radova sa naučne konferencije održane u Nišu 15. i 16. novembra 1996*, Niš: Centar za naučna istraživanja SANU i Univerziteta u Nišu, 79–83.
3. Đindić, Marija (2013), *Turcizmi u savremenom srpskom književnom jeziku (semantičko-derivaciona analiza)*, doktorska disertacija, <https://fedorabg.bg.ac.rs/fedora/get/o:9458/bdef:Content/get>, 30. 11. 2018.
4. Žugić, Radmila (2005), „Rečnik govora jablaničkog kraja”, *SDZb* knj. LII, Beograd: Institut za srpski jezik SANU.

5. Ilić, Mirjana (2018), „Imenice na *-ija* u *Antropografskom rečniku jugoistočne Srbije Nedeljka Bogdanovića*”, *Isbodišta*, 4, Niš: Filozofski fakultet, 99–107.
6. Jovanović, Vlastimir (2004), „Rečnik sela Kamenice kod Niša”, *SDZb* knj. LI, Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 313–688.
7. Klajn, Ivan (2003), *Tvorba reči u savremenom srpskom jeziku II: sufiksacija i konverzija*, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Novi Sad: Matica srpska, Beograd: Institut za srpski jezik SANU.
8. Marković, Jordana (1997), „Funkcija i oblici oslovljavanja u *Zoni Zamfirovoj*”, *Književno delo Stevana Sremca – novo čitanje: zbornik radova sa naučne konferencije održane u Nišu 15. i 16. novembra 1996*, Niš: Centar za naučna istraživanja SANU i Univerziteta u Nišu, 85–92.
9. Nikolić, Miroslav (1996), „Nepromenljivi pridevi u srpskom jeziku”, *Naš jezik*, knj. XXXI, sv. 1/5, Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 35–54.
10. Petrović, Snežana (2012), *Turcizmi u srpskom prizrenskom govoru: na materijalu iz rukopisne zbirke reči Dimitrija Čemerkića*, Beograd: Institut za srpski jezik SANU.
11. Peco, Asim (1995), „Stevan Sremac kao dijalektolog”, *Južnoslovenski filolog*, LI, Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 247–265.
12. Radić, Prvoslav (1997), „O formalno-gramatičkom statusu obrazovanja na *-dži(ja)* i *-li(ja)* u srpskom književnom jeziku”, *Međuodnos gramatike i rečnika u srpskom jeziku; Status srbistike u svetu / 26. naučni sastanak slavista u Vukove dane*, Beograd: Međunarodni slavistički centar, Beograd: Čigoja štampa, 353–364.
13. Radić, Prvoslav (1998), „Sufiks *-čija / -džija* u srpskom književnom jeziku: stilsko-semantički aspekt”, *Naš jezik*, knj. XXXII, sv. 3/4, Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 179–191.
14. Radić, Prvoslav (1999), „Sufiks *-lija* u građenju imena stanovnika od imena mesta ili oblasti”, *Južnoslovenski filolog*, LV, Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 47–66.
15. Radić, Prvoslav (2001), *Turski sufiksi u srpskom jeziku: sa osvrtom na stanje u makedonskom i bugarskom*, Beograd: Institut za srpski jezik SANU.
16. Radović, Sanja (2017), „Turski sufiks *-luk* u *Timočkom dijalekatskom rečniku*”, *Filolog – časopis za jezik, književnost i kulturu*, VIII, 16, Banja Luka: Filološki fakultet, 129–142.
17. RMS (1967–1976), *Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika*, Novi Sad: Matica srpska, Zagreb: Matica hrvatska.
18. Toma, Pol-Luj (1997), „Stevan Sremac kao informator sociolingvisti i dijalektologu”, *Književno delo Stevana Sremca – novo čitanje: zbornik radova sa naučne konferencije održane u Nišu 15. i 16. novembra 1996*, Niš: Centar za naučna istraživanja SANU i Univerziteta u Nišu, 9–18.
19. Toma, Pol-Luj (1998), „Govori Niša i okolnih sela”, *SDZb* knj. XLV, Beograd: Institut za srpski jezik SANU.
20. Ćorić, Božo (1997), „Izvedenice na *-džija* u Sremčevim delima”, *Književno delo Stevana Sremca – novo čitanje: zbornik radova sa naučne konferencije održane u Nišu 15. i 16.*

Александра Д. Ракић

novembra 1996, Niš: Centar za naučna istraživanja SANU i Univerziteta u Nišu, 177–184.

21. Ćorić, Božo (2008), *Tvorba imenica u srpskom jeziku*, Beograd: Društvo za srpski jezik i književnost Srbije.
22. Škaljić, Abdulah (1966), *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Sarajevo: Svjetlost.

Preuzeto 1. 10. 2018.
Korekcije 6. 12. 2018.
Prihvaćeno 10. 12. 2018.